

Buurttheologie

Deel 4

Verlangen erbij te horen

Buurttheologie (19)

Goed voor iedereen.

Buurttheologie is in deze blogs al geïdentificeerd als buurtgericht, in gesprek met Jezus en met de buurt, exclusief voor iedereen, royaal met het goede van Jezus en zich vereenzelvigend met de buurt. Hoogste tijd om dit gezicht nog meer kleur op de wangen te geven.

Hiervoor organiseert buurttheologie een gesprek tussen Jezus en de buurt en de buurt en Jezus. Nu kun je je hierbij afvragen hoe buurttheologie Jezus als gesprekspartner aan tafel kan nodigen?

Waar is Jezus nu?

Toch is antwoord geven op deze praktische vraag minder ingewikkeld dan je misschien zou verwachten. In de christelijke traditie bestaan verschillende manieren om met Jezus in gesprek te raken. Een daarvan is bijbellezen. Met bijbellezen ga je als het ware aan de voeten van Jezus (en zijn leerlingen) zitten om te luisteren naar wat hij op tafel legt. Zoals gezegd is buurttheologie zich ervan bewust dat we naar Jezus kijken door onze eigen bril en naar hem luisteren met onze eigen oren. Ons referentiekader bepaalt in hoge mate wat we horen en of we wel horen wat Jezus bedoelt te zeggen. Hier is maar één oplossing voor: niet te snel wegllopen als je je ergert of als je denkt 'Hier kan ik niks mee', en ook nog blijven zitten als je denkt dat je het wel begrepen hebt.

Dat is trouwens toch een goede gewoonte in gesprekken: niet te snel tevreden zijn, de ander laten uitpraten, vragen stellen en doorvragen om er achter te komen wat je gesprekspartner echt bedoelt. Dit geldt even goed als buurttheologie luistert naar de buurt. Anders gezegd, er is eigenlijk niet zoveel verschil tussen luisteren naar Jezus en luisteren naar de buurt. Een misschien wel op het eerste gehoor boude stelling die zich echter vanzelf bewijzen zal in de praktijk.

Als proef op de som een voorbeeld. Wie buurt zegt, moet 'iedereen' zeggen, anders word je meteen afgeserveerd. Exclusiviteit ligt in de buurt gevoelig en wordt onmiddellijk ervaren als discriminatie, de buurt niet serieus nemen en als een inbreuk op de vrijheid. Maar kan buurttheologie wel 'iedereen' zeggen en hoe dan? Als we naar Jezus luisteren, komt deze uitspraak je al snel tegemoet:

Jullie weten dat de wet zegt: «Je moet houden van de mensen om je heen. Maar je vijanden moet je haten.» Dit zeg ik daarover:

Je moet ook van je vijanden houden. En je moet bidden voor de mensen die jou in moeilijkheden brengen. Alleen dan zijn jullie echt kinderen van God.

Want ook jullie Vader in de hemel is goed voor iedereen. Hij geeft zon en regen voor iedereen, voor goede en voor slechte mensen.

Stel dat je alleen van je vrienden houdt. Verdien je dan een beloning van God? Nee, want ook slechte mensen houden van hun vrienden. En stel dat je alleen je vrienden groet. Doe je dan iets bijzonders? Nee, want ook de mensen die niet in God geloven, doen dat.

Jullie moeten goed zijn voor alle mensen.

Net zoals jullie hemelse Vader goed is voor iedereen.*

Duidelijk!

En als je langer bij deze woorden blijft zitten, wordt het alleen maar duidelijker.

Jezus gaat vermoedelijk veel verder dan menigeen in de buurt.

God is goed voor iedereen. Dat is zonneklaar.

Punt.

* Matteüs 5:43-48

Buurttheologie (20)

Meer dan het gewone.

Wie maar lang genoeg bij de geciteerde woorden van Jezus uit de vorige blog blijft zitten, ontdekt dat God niet discrimineert. Hij sluit geen mensen uit. Hij wijst geen mensen af. Hij wil iedereen laten delen in zijn goedheid. Zo komt God tegemoet aan een van de diepste verlangens in de buurt: erbij horen. Volgens veel theologen heeft God dit verlangen zelf in mensen gelegd. God is immers liefde*. God de Vader en God de Zoon en God de heilige Geest horen bij elkaar en laten hun liefde voor elkaar over en weer en eindeloos rondgaan. God danst in zichzelf een eeuwige en enthousiaste rondedans van blijdschap en liefde over elkaar. En God heeft de mensen gemaakt om in deze liefde te delen. Gods liefde is te groot om voor zichzelf te houden. Liefde is immers naar haar aard niet kreterig, maar gul en vrijgevig. In de ideale buurttheologie neemt de buurt deze stijl en toon van haar schepper over.

Maar de praktijk is vaak anders. Het klimaat in de buurt is de laatste decennia verhard. Er waart een zusje van discriminatie door de straten. Zij heet polarisatie en verdeelt. Dit is een van de paradoxen van de buurt. Zo gevoelig voor uitsluiting polariseert de buurt zelf meer dan ooit. Polarisation verdeelt de buurt in familie en de rest, in vrienden en vijanden, in groepen van dezelfde huidskleur, dezelfde afkomst of hetzelfde geloof. Er komt verwijdering tussen LHBTI-ers en anderen, ouderen en jongeren, pro- en antivaxers, tussen wij die wel en zij die niet zo denken en doen als jij en ik samen.

Voor wie net aan Jezus' voeten heeft gezeten, is dat zagezegd weer even wennen. God is niet van de polarisatie, zegt Jezus. Daarom stelt Jezus voor zelfs van je vijanden te houden. Wie alleen met familie en vrienden op goede voet wil staan en anderen consequent voorbij loopt, heeft het nog niet begrepen. Of op de ietwat onderkoelde toon van Jezus: Waarin doe je dan "meer dan het gewone"?**

Aan de voeten van Jezus leer je meer te doen dan wat in de buurt te doen gebruikelijk is. De woorden 'meer dan het gewone' wijzen verder dan de angst en de boosheid die achter veel polarisatie schuilt. Dit is het staal van de integriteit en eerlijkheid van God die de een niet anders behandelt dan de ander, omdat hij goed is voor alle mensen zonder verschil te maken.

* 1 Johannes 4:8

** Matteüs 5:47 in de NBG-vertaling 1951. Andere vertalingen lezen: Wat voor bijzonders doe je dan? (Willibrordvertaling 2012) Of: Wat voor uitzonderlijks doe je dan? (NBV21)

Buurttheologie (21)

Keep on dreaming.

Buurttheologie kan op sommige momenten overkomen als een soort van *spaceshuttle*. Hoog boven en hoog over de alledaagse werkelijkheid. Misschien kregen lezers al lezende weg bij de laatste blog dat gevoel. Jezus legt de lat wel erg hoog. Wie gaat zich in de buurt nu meten met God? En wij zijn niet zoals Jezus! Voordat je het weet krijgt buurttheologie een vermoeiende, zelfs moralistische toon. Je moet niet polariseren, maar je moet liefhebben! *Sweet dreams*, beste buurttheoloog, maar wij gaan over tot de orde van de dag in de buurt, waar het echte leven wordt geleefd. Steek je moraliserende preken maar in de kerk af. Daar hebben ze die nog meer nodig dan wij.

Buurttheologie leeft van het dubbelgesprek tussen Jezus en de buurt. Daarom nemen we deze feedback serieus. Zodra buurttheologie, of nog erger de woorden van Jezus gaan klinken als moralisme zitten we op verkeerd spoor, want niet meer op één lijn met Gods goedheid.

Een man met de klinkende namen Antoine de Saint-Exupéry* schijnt eens dit te hebben gezegd:

Als je een schip wilt bouwen,
moet je werklui niet opdragen hout te verzamelen.
Je moet niet het werk verdelen en orders geven.
Leer in plaats daarvan mensen eerst te verlangen naar
de eindeloze zee.

In plaats van orders of regels liever een uitnodiging. In plaats van meer geboden of nieuwe normen beter het verlangen. En verlangen ligt bijvoorbeeld als het gaat over polarisatie in de buurt om de hoek. Het is vlakbij. Onder polarisatie ligt immers meestal (niet altijd) de angst en de woede dat mensen zich niet gehoord en niet gezien voelen. Het is angst en woede er niet bij te horen, niet bij de mensen die geld, macht en invloed hebben, niet bij de mensen met een mooi huis, fatsoenlijk werk, goede gezondheid en met de taal en de kennis om in de ingewikkelde regelgeving in Nederland je weg te vinden. Onder deze angst en woede ziet buurttheologie, en buurttheologie niet alleen, het verlangen naar een beter leven. Het helpt dan niet zoveel om louter te klagen over polarisatie en verdeeldheid en te roepen om alternatieven. Beter is het mensen mee te nemen naar de eindeloze zee van solidariteit en verbondenheid. Anders gezegd, hen te laten zien dat beter leven wel vaart bij de liefde.

Maar waar is die zee van liefde dan te zien in de buurt? Hier moet buurttheologie maar niet langer praten over liefde maar aanzetten geven tot doen met liefde. De mogelijkheden zijn hier inderdaad eindeloos. Zo zijn er kerken die soep rondbrengen in de buurt of met een bakfiets op straat rondrijden en koffie aanbieden met of zonder een praatje. Gewoon, omdat het kan en goed doet. Weer andere kerken houden de buurt schoon, richten een luistercentrum op met een luisterend oor voor iedereen of starten een weggeefwinkel. De eindeloze zee is niet een vergezicht in de verte, maar haar oevers zijn vlakbij en beginnen al in de straten bij jou in de buurt.

Buurttheologie zoekt niet van bovenaf, *top-down*, landingsplek in de buurt. Integendeel, de praktijk van buurttheologie begint *bottom-up*. Buurttheologie is verlangen dat in de buurt naar herkenning zoekt.

* Antoine de Saint-Exupéry (1900 – 1944) was een Franse schrijver.

Buurttheologie (22)

Kunst.

Buurttheologie gaat over verlangen naar een beter leven en weet zeker daarin niet alleen te staan in de buurt. En met verlangen neemt buurttheologie ook afscheid van een leven met en voor regels. Jezus zelf sprak over nieuwe wijn*. Dat rijmt op verlangen, klinkt feestelijk en alles behalve moralistisch of controlerend. Jezus gaat niet over regels, zoals veel mensen blijven denken omdat ze ergens in hun leven verkeerd zijn ingelicht. Nee, Jezus nodigt ons uit aan de oevers van de eindeloze zee van vrolijke en hartelijke en vrijgeevige liefde. Daarmee heb je nog niet meteen een beter huis en goed werk, maar buurttheologie gelooft dat je met huis en werk maar zonder liefde nog geen leven hebt.

Liefde gaat voor een beter leven en is naar haar aard ook het tegengif tegen het institutioneel wantrouwen dat de laatste tien jaar van overheidswege gewoon geworden is en voor zoveel problemen zorgt. Als je geen rapportage en bewijzen en bonnetjes kunt overleggen, worden de regels gevolgd, een onverbidelijke muur waar je niet meer langs komt. De veelbesproken menselijke maat, zo belangrijk in de buurt, sneuvelt en ellenlange procedures zijn het gevolg. Daarom blijft een toeslagenaffaire ook maar voort etteren. Je lost het namelijk niet op met dezelfde methodes (wantrouwen, controle en berekening) als die haar veroorzaakt hebben en die de zorg afhouden van zorgen door een enorme administratiedruk, die door gaswinning gedupeerde Groningers maar laten wachten op compensatie, die in veel asielzaken zorgen voor onrecht en die de schuld van mensen in schulden vaak nog groter maken.

Aan de voeten van Jezus hoor je iets anders:

Verzet je niet tegen wie kwaad doet,
maar keer degene die je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe.
Als iemand een proces tegen je wil voeren en je onderkleed van je wil afnemen,
sta hem dan ook je bovenkleed af.
En als iemand je dwingt één mijl met hem mee te gaan,
loop er dan twee met hem op.**

Nu lijkt dit op het eerste gehoor op wereldvreemd onderwijs, onuitvoerbaar in maatschappij en buurt. Het doet ook niet meteen denken aan uitzicht op die eindeloze zee met de nieuwe wijn van verlangen en vreugde in de hand. Maar Jezus ontwerpt hier geen nieuwe protocollen, zodat wij in voorkomende gevallen precies kunnen controleren of de regels zijn gevolgd. Integendeel, dit zijn voorbeelden van wat Jezus even later 'meer dan het gewone' zal noemen***.

Meer dan het gewone is de kunst van het goede leven in de buurt dat opkomt uit verlangen naar solidariteit en aanstekelijk werkt. Jezus moedigt ons aan om in buurt en maatschappij creatief te worden. Doe eens iets anders. Doe iets wat mensen verwachten noch zien aankomen. Wees een verrassing. Laat je hart spreken, niet jouw gelijk, niet de regels of het onrecht dat jou is aangedaan. Na Jezus heeft Augustinus dit op zijn manier gezegd: Heb lief en doe wat je wilt.****

Als dat een opgave wordt of moralistisch klinkt, moeten we misschien weer terug naar die oevers van die eindeloze zee, al dan niet met die nieuwe wijn. Toch al een goed idee om dat geregeld te doen.

* Zie Marcus 2:18-22 en Buurttheologie (15).

** Matteüs 5:39-41.

*** Zie Matteüs 5:47 en Buurttheologie (20).

**** Augustinus (354 – 430) was een invloedrijke theoloog en kerkvader.

Buurttheologie (23)

De lieve stad.

Buurttheologie is verlangen dat naar herkenning zoekt.

Buurttheologie nodigt de buurt uit aan de oevers van de eindeloze zee van de liefde.

Dat is samengevat de oogst van de laatste blogs.

Goed, dit kan buurttheologie nu wel willen, maar klopt het ook? Past het bij het ritme van de stad?
Of slaat het nergens op?

In december 2021 kwamen tientallen zorgverleners uit Amsterdam samen in een webinar om te praten over onder meer eenzaamheid en zingeving in de buurten van de stad. Hoe kunnen we mensen die hiermee worstelen ondersteunen en helpen? Aan de webinar deed een dwarsdoorsnede van helpend Amsterdam mee uit formele en informele netwerken, professionals en vrijwilligers. Zoals te doen gebruikelijk was het een interactieve webinar en kregen de deelnemers op een gegeven moment de vraag 'Wat betekent zingeving voor jou?'. Een woordwolk bracht alle antwoorden in beeld:

Centraal en vet en dus met stip op nummer één stond in deze peiling naar het goede leven: **liefde**. Nog steeds leven de woorden voort die oud-burgemeester van der Laan ooit sprak dat Amsterdam de lieve stad moet blijven die het is.

Buurttheologie is verlangen dat naar herkenning zoekt.

Buurttheologie nodigt de buurt uit aan de oevers van de eindeloze zee van de liefde.

Zo sluit buurttheologie aan op een breed gedeeld verlangen naar liefde in de stad en in haar buurten.

* Dit veelzeggende plaatje gebruikt Positieve gezondheid als icon voor zingeving. Positieve gezondheid is een benadering binnen de gezondheidszorg die niet ziekte, maar betekenisvol leven centraal stelt. Onder zingeving schaaft men: zinvol leven, levenslust, doelen en dromen hebben, vertrouwen in de toekomst, situaties accepteren, dankbaarheid, blijven leren/keuzes maken.